

obdobja vse do 18. stoletja. Pomemben vir za zgodovinske predstavitve vizitacije. O njih govorita kar dva prispevka, Gregorja Škafarja *Turniška (pra)župnija v vizitacijskih zapisnikih iz let 1660, 1665 in 1669* ter Janje Adanič *Prva sombotelska kanonična vizitacija turniške župnije leta 1778*. V prispevku *Varašanci v fondih Pokrajinskega arhiva Maribor* Gordana Šovegeš Lipovšek podrobno niza dokumente o Turnišču, ki jih hrani ta institucija. O samih prebivalcih govorita članek dr. Vinka Škafarja *Seznam duhovnikov, krščenih v Turnišču, pri Mariji pod logom* ter prispevek Gorazda Benceja in mag. Franca Kuzmiča *Nekateri znameniti Varašanci*. Njihovo življenje na prelomu iz 19. v 20. stoletje riše Boris Kučko s prispevkom *Gospod in gospa*. Katalog končuje seznam dokumentov in predmetov, ki si jih je bilo moč ogledati na razstavi. Čeprav v katalog ni bil vključen že navedeni fond turniških trških listin, predstavlja »nespregledljiv« prispevek tako za strokovno javnost, kaj šele za kakšnega lokalpatriota.

Sicer pa ne smemo prezreti teženj Pokrajinskega arhiva Maribor (in vseh akterjev), da v program svojih »razstav« vključi tudi tako obrobno zgodbo, kot je ta o *Varašču in Varaščanih*.

Gorazd Benč

Bilo je nekoč v Trbovljah. Iz hiše pisanih spominov – Zanimivi dogodki iz »življenja« občine Trbovlje od 1849 do 1941

9. novembra 2011 je bila v Trbovljah otvoritev skupne razstave Zgodovinskega arhiva Celje in Zaveskega muzeja Trbovlje z naslovom *Iz hiše pisanih spominov – Zanimivi dogodki iz »življenja« občine Trbovlje od 1849. do 1941*.

Razstava in spremljajoči katalog sta sad sodelovanja arhivske svetovalke mag. Hedvike Zdove in višje kustosinje Irene Ivančič Lebar. Avtorici sta se spopadli s predstavitvijo arhivskega gradiva in muzejskih predmetov, povezanih z delovanjem lokalne (samo)uprave in zgodovino vsakdanjega življenja. Obdelavi prvega obdobja (do leta 1918) se je posvetila Hedvika Zdove, nadaljevanju pa njena soavtorica Irena Ivančič Lebar, ki je prispevala tudi muzeološko zasnovo, pripravo didaktične komponente razstave (učne liste) ter primerjalni prikaz nekaterih pomembnih občinskih služb nekdanj in danes.

Osnovna točka in osrednji motiv razstave je dobro dokumentirano delovanje občine Trbovlje od ustanovitve do začetka 2. svetovne vojne. Spremljamo ga s pomočjo arhivskega gradiva, ki ga hrani Zgodovinski arhiv Celje, pri tem pa je to arhivsko gradivo izvrstna rdeča nit in osnutek, na katerega je moč

natkati pravo bogastvo drobnih epizod – veselih, trpkih in žalostnih pričevanj o preteklosti Trbovelj.

Zasnova zbornika, ki je zelo sveže in lično oblikovan, je v glavnih potezah enaka kot muzejska postavitev – uvaja ga poglavje o formiranju občinske uprave in njenem poslovanju, potem pa se vrstijo zapis o graditvi trboveljskega občinskega »doma«, pričevanje o obisku najdražjega gosta, ki ni bil tovariš Tito, ampak cesar Franc Jožef, ter sklop poglavij z gospodarsko (zlasti trgovsko) temo (o sejmihi, kmetijski razstavi, krošnjarijenju in junakih nočne kronike). V drugem delu spremljamo dogajanje v Trbovljah po 1. svetovni vojni – krepitev delavskega gibanja, neuslišane želje po pridobitvi sedeža okrajne oblasti, razglasitev trga, zgodovino občinskih redarjev (policajev) in redarstva ter razgibano društveno življenje. Tudi med poglavji, ki obravnavajo čas po prvi svetovni vojni, je precej pozornosti namenjeno gospodarski zgodovini (obrtištvo, preskrbi), urbani značaj Trbovelj pa dokazujejo zapisi o zgraditvi in delovanju vodovoda, javnem prevozu, prometu in cestah ter javni razsvetljavi. Posebej zanimiv je prikaz reševanja problematike kanalizacije in ravnanja s fekalijami ter zgod in nezgod ob ureditvi javnega stranišča, svetovljansko krščenega za »klošmerl«.

Katalog in razstava sta vsekakor odlični dokaz nujnosti plodnega sodelovanja med različnimi varuhi spominov – muzealci in arhivisti – in njihovimi hišami (pisanih ali drugačnih spominov). Brez dvoma bi tovrstno razstavo zmogel pripraviti tudi vsak zavod sam, a verjetno precej teže in bolj osiromašeno.

Številni obiski otvoritve in iskreno zanimanje za katalog, živahni pogovori in nostalgčni spomini na trboveljsko preteklost, kakršnim smo bili priča, so lahko za avtorici, pa tudi oba zavoda potrditev pravilne izbire tega prvega, a nikakor ne zadnjega skupnega podviga.

Aleksander Žižek

Z dopisom se predstavim, razstava in katalog Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici. Nova Gorica: Pokrajinski arhiv, 2011, 55 strani

V nizu dogajanj ob občinskem prazniku občine Nova Gorica je v preteklem letu Aleksandra Pavšič Milost pripravila slikovito in zanimivo razstavo dopisnih listov in računov severnoprimorskih podjetij, ki pričajo o razvoju njihovih znakov oz. logotipov. Med 13. in 30. septembrom 2011 je bila postavljena v rotundi Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica, od marca 2012 dalje pa je na ogled v avli Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici.